Wonderland-Spiegel

Informatiebulletin voor 'Alice'-verzamelaars - Eerste nummer - juli 1994 - f 4,70

Walt Kelly (1964)

Driewerf Alice!

Het is een drukke tijd voor Carroll-liefhebbers. De afgelopen maanden waren de aktualiteiten nauwelijks bij te benen, zoals mag blijken uit dit eerste nummer van de WONDERLAND-SPIEGEL. Boeken, toneelvoorstellingen en curiosa; het is nog geen échte vloedgolf (zoals bij *Winnie-de-Poeh* of *Beatrix Potter*) maar de portemonnee van de verzamelaar heeft het toch zwaar te verduren.
Laten we beginnen met de boeken:

In februari verscheen bij de Algemiene Fryske Underrjocht Kommisje (AFUK) in Leeuwarden een heruitgave van *Alice yn Wûnderlân*. Deze Friese vertaling van *Tiny Mulder* verscheen oorspronkelijk in 1964 bij uitgeverij Laverman (Drachten) en is nu (mede dankzij de financiële steun van de provincie Friesland) voor het eerst sinds lange tijd weer verkrijgbaar. Het is een enigszins gewijzigde heruitgave, aangezien de tekst is aangepast aan de vernieuwde Friese spelling, die sinds 1980 geldt. Bovendien is het opdrachtgedicht nu ook vertaald. De oorspronkelijke inleiding van de vertaalster is ingekort tot 1 pagina. Ook voor niet-Friezen is de tekst redelijk goed te volgen, al voegt de Friese taal af en toe —ongewild— een nieuw humoristisch aspekt aan het verhaal toe:

'Wy binne hjir allegearre gek.' sei de Siferske Kat tsjin Alice. 'Ik bin gek. Jo binne gek.' — 'Hoe witte jo, dat ik gek bin?' frege Alice. — 'Dat moat wol sa wêze,' andere de Kat, 'oars soene jo hjir net kommen wêze.'

Als niet-Fries is het natuurlijk moeilijk de tekst te beoordelen; we moeten er maar van uit gaan dat de vertaling zorgvuldig gebeurd is (hoewel bovenstaand citaat van de achterkant van het boek vreemd genoeg enigszins afwijkt van het betreffende fragment in het tekst zelf).

Het enige minpuntje aan deze uitgave is dat de reproduktiekwaliteit van John Tenniels illustraties matig te noemen is. Toch is te hopen dat deze uitgave een succes wordt, zodat nu ook eens iemand zich wil wagen aan een Friese vertaling van 'Through the Looking-Glass'.

Alice yn Wûnderlân: uitg. AFUK, Leeuwarden, 1994. 13 x 20 cm. 132 pag. gebonden. f 17,90. ISBN: 90-6273-477-4.

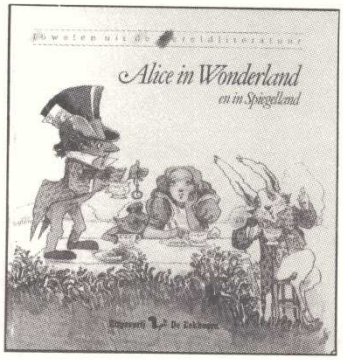

Eind maart bracht uitgeverij De Eekhoorn een nieuwe Alice uit, een ruim geïllustreerde editie in de reeks *Juwelen uit de wereldliteratuur*.

Beide Alice-boeken werden naverteld door *Susa Hämmerle* en zijn door Elly Schipper weer uit het Duits vertaald. De lijn der gebeurtenissen wordt in deze bewerking strikt gevolgd, maar de teksten zijn af en toe toch behoorlijk ingekort en enkele scènes (bijv. die met de Leeuw en de Eenhoorn) zijn geschrapt. Ook zinsopbouw en woordkeus wijken sterk af van het origineel. Het opvallendste aspekt is de samenvoeging van Wonderland en Spiegelland tot één verhaal: Alice stapt vanuit Wonderland door een spiegel in de rechtszaal direkt naar Spiegelland over. Van het gedicht 'Wauwelwok' (alleen de titel is gelijk aan de vertaling van Kossmann en Reedijk) wordt alleen de eerste strofe in het verhaal geciteerd, maar achterin het boek staat een vertaling van het hele gedicht. Omdat veel subtiliteiten van de oorspronkelijke tekst verloren zijn gegaan zal de echte liefhebber deze versie wel wat mager vinden, maar kinderen (waarvoor deze uitgave natuurlijk ook bedoeld is) zullen beslist veel plezier beleven aan dit boek.

Illustratrice *Brigitte Smith* maakte zo'n 70 geaquarelleerde kleurentekeningen, vaak paginagroot, soms over twee bladzijden. Het bijna vierkante boekformaat, met twee kolommen tekst, geeft het boek een verrassend verzorgd uiterlijk.

Alice in Wonderland en in Spiegelland: uitg. De Eekhoorn, Apeldoorn, 1994. 23 x 24 cm. 96 pag. gebonden. f 29,90 / 599 Bfr. ISBN: 90-6056-508-8.

Brigitte Smith

De meest interessante uitgave van het drietal ligt sinds 30 juni in de winkel: *De avonturen van Alice in Wonderland & Achter de Spiegel* is de gebundelde editie van beide Alice-boeken, met *Nicolaas Matsiers* eerste Alice-vertaling (uit 1989) én zijn nieuwe vertaling van 'Through the Looking-Glass and what

Alice found there'. Dat werd *'Achter de Spiegel en wat Alice daar aantrof'* (en niet 'De spiegel door', zoals de aanbiedingsfolder nog meldde).

De uitgave van Van Goor is een kloek boek geworden van 266 pagina's, in uitvoering te vergelijken met de meest recente Macmillan-uitgaven (hoewel het geen getint, maar wit papier heeft). Het boek bevat 90 illustraties, te weten 74 van de oorspronkelijke zwartwit-gravures van *John Tenniel* en 16 door *Harry Theaker* (in 1911) ingekleurde Tenniel-tekeningen. Twee (van de drie) tekeningen van Spiegelinsekten ontbreken, waar Matsier (evenals Kossmann en Reedijk) geen aansluitende vertaling kon vinden.

De kleurenreprodukties zijn prachtig; de zwartwit illustraties zijn beter afgedrukt dan in menig ander boek, maar helaas niet allemaal echt perfekt. Doordat de tekeningen zijn gescand verliezen ze wat aan detail (vooral in de gearceerde gedeeltes) en zijn de lijnen wat korrelig.

Nicolaas Matsier is weer eens niet bang geweest voor drastische vertaaloplossingen. Zo werden Reedijk en Kossmanns klassieke 'Tiedeldom en Tiedeldie', 'Hompie Dompie' en 'Wauwelwok' in de nieuwe vertaling 'Fiedeldij en Fiedeldop', Wiggel Waggel' en 'Koeterwaals'. Voor het eerst zijn nu ook het opdrachtgedicht waarmee het tweede boek opent en het afsluitende gedicht in het Nederlands vertaald (het laatste met behoud van de acrostichonvorm, een prestatie op zich!). Hoewel de aanbiedingsfolder dit wel aankondigde, is de (lange tijd verloren gewaande en in 1974 teruggevonden) geschrapte passage over 'de wesp in een pruik' niet opgenomen.

In de volgende WONDERLAND-SPIEGEL zullen we dieper ingaan op de kwaliteiten (en tekortkomingen?) van deze nieuwe vertaling, waaraan Matsier kon werken dankzij een werkbeurs van de Stichting Fonds voor de Letteren.

De avonturen van Alice in Wonderland & Achter de spiegel: uitg. Van Goor, Amsterdam, 1994. 14 x 20 cm. 266 pag. gebonden met stofomslag. *f* 49,90 / 995 Bfr. ISBN: 90-00-02927-9.

KOLOFON:

De **Wonderland-Spiegel**, informatiebulletin voor 'Alice'-verzamelaars verschijnt onregelmatig, 3 à 4 keer per jaar.

Uitgave en redaktie: Peter Kuipers, Lipperkerkstraat 24, 7511 DA Enschede.

Abonnementen: alleen bij vooruitbetaling van minimaal *f* 10,00 per abonnement op Postbank rek.nr. 3989947 t.n.v. P. Kuipers te Enschede o.v.v. *Abonnement Wonderland-Spiegel.* België: 200 Bfr met naam en adres in envelop aan redaktie-adres (koers: 20 Bfr = *f* 1,00). Abonnementen tegen kostprijs (ca. *f* 0,20 per pagina + verzendkosten) tot het betaalde bedrag op is. Abonnementen gaan in met het eerstvolgende nummer. Meer abonnementen naar 1 adres zijn goedkoper i.v.m. gedeelde verzendkosten.

Losse nummers (incl. porto) volgens vermelde prijs. Exemplaren van het nulnummer zijn nog steeds *gratis* te bestellen op het redaktieadres.

Ramsj & goedkoop

Sinds eind maart heeft **De Slegte** een aantal deeltjes uit de reeks *Bedtime Books* van uitgeverij Brown Watson (England) te koop. Het zijn kleine gekartonneerde boekjes voor kinderen. Het deeltje *Alice in Wonderland* telt 28 pagina's met simpele tekstjes (in het Engels) en kleurenillustraties (tekenaar niet vermeld). De boekjes kosten *f* 2,95 per stuk.

Alice in Wonderland: uitg. Brown Watson, Engeland, 1992. 12 x 15 cm. 28 pag. gebonden. *f* 2,95. ISBN: 0-7097-0855-6.

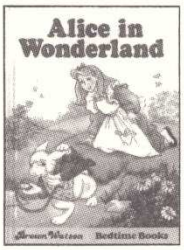

Bij **Vroom en Dreesmann** ligt bij de afgeprijsde boeken de uitgave *Kom je mee in Sprookjesland*, uitgebracht door uitgeverij Hemma onder het imprint 'Vroom en Dreesmann'. Dit boek telt 160 pagina's met 13 sprookjes en verhalen met korte (voorlees-) teksten voor jonge kinderen. 'Alice in Wonderland' telt 12 pagina's en de paginagrote kleurentekeningen zijn van de Spaanse tekenaar *C. Busquets* (waarschijnlijk al in een eerdere Nederlandse editie verschenen). Hoewel de prijssticker 'Van 24.90 nu voor 9.95' vermeldt is dit geen afgeprijsd boek, maar een speciaal voor V&D geproduceerde goedkope uitgave. Het 'D'-nummer verraadt dat het pas in februari j.l. verscheen.

Kom je mee in Sprookjesland: uitg. Hemma / Vroom en Dreesmann, 1994. 18 x 23,5 cm. 160 pag. gebonden. *f* 9,95. ISBN: 90-6804-944-5.

Bij de winkels van **Scholten** ligt een serie goedkope kinderboeken van Alboek, waaronder een 'Alice in Wonderland'.

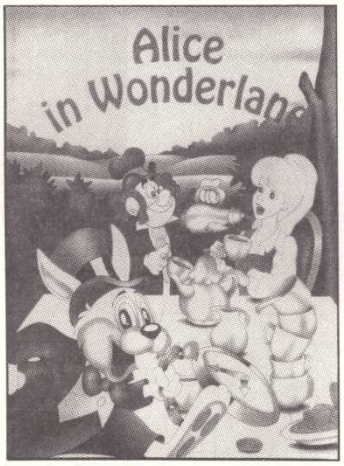

Het is een echt kijk- en voorleesboek voor jonge kinderen. In 16 pagina's met grote heldere kleurentekeningen en weinig tekst worden de belangrijkste Wonderland-scènes aangestipt. De illustraties in deze oorspronkelijk Italiaanse uitgave zijn van *Maria De Filippo* en *Claudio Cernuschi*, de teksten van Silvia Crespi (vertaald door Melanie Lasance).

Alice in Wonderland: uitg. Alboek, Alphen aan de Rijn, 1994. 23 x 31,5 cm. 16 pag. garenloos gebonden. *f* 3,95 / 77 Bfr. Geen ISBN.

De goedkope Wordsworth-uitgave van *Alice in Wonderland & Through the Looking-Glass* is al aan z'n tweede druk toe. Het boekje heeft een nieuw omslag gekregen, deze keer met een echte Alice-tekening (van Tenniel). Uitgeverij **Penguin** heeft inmiddels het tegenoffensief ingezet met de reeks *Penguin Popular Classics*, waarin onlangs ook Alice verscheen. Niet, zoals bij Wordsworth, in één deel, maar in twee afzonderlijke pockets, op pulppapier met een kleurenomslagje. Je moet natuurlijk niet te veel verwachten voor *f* 3,95, maar dat de rugtitels niet even groot zijn is toch wel irritant. Te koop bij diverse boekhandels en dumphallen. Overigens, in Engeland kosten boeken uit de goedkope Penguin- en Wordsworth-reeksen slechts £ 0.99 (nog geen 3 gulden).

Alice's Adventures in Wonderland: Penguin Popular Classics, uitg. Penguin / Godfrey Cave, London, 1994. 11 x 18 cm. 152 pag. pocket. *f* 3,95. ISBN: 0-14-062086-9.

Through the Looking-Glass: Penguin Popular Classics, uitg. Penguin / Godfrey Cave, London, 1994. 11 x 18 cm. 174 pag. pocket. *f* 3,95. ISBN: 0-14-062087-7.

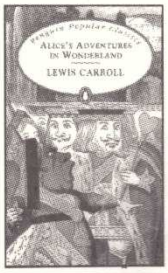

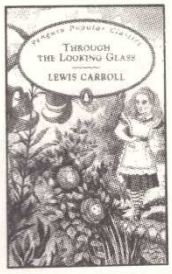

Quantumland

Alice in Quantumland is een populairwetenschappelijke uitgave, geschreven door de Engelse auteur *Robert Gilmore*. Hij legt de ingewikkelde wetten van de moderne quantummechanica uit aan de hand van vergelijkingen waarin Alice en andere Wonderland-figuren een rol spelen. Concepten als quarks, virtuele deeltjes, het Einstein-Podolsky-Rosen-experiment en het principe van de laser komen aan de orde.

(Bron: NRC Handelsblad 2-4-1994)

Alice in Quantumland. An Allegory of Quantum Physics: Robert Gilmore. Uitg., Sigma Press, 1994. 207 pag. geïll. *f* 41,25. Engelstalig.

Alice op het toneel

Foto: Eduard Coblijn

In de afgelopen maanden waren maar liefst twee toneelvoorstellingen van Alice gelijktijdig in de theaters. **Alice!** van theatergroep *De Verbeelding* uit Arnhem en **Alice in Wonderland** van *Velvets Schwarzes Theater* uit Wiesbaden. Om te beginnen een enthousiast verslag van de voorstelling die Franke Koksma met zijn zoon Jur in Arnhem bezocht.

Theater De Verbeelding

Weer zijn de beide Alice-verhalen voor een toneelgroep aanleiding geweest een voorstelling te maken. En wat voor één! Een fantastische mengeling van spel met maskers en poppen, muziek met dans en zang. Een prachtige mix van misschien wel vijftien kreaties van Carroll, verbeeld door slechts twee spelers: Jan Willem Bakker en Jeroen van den Berg.

De titel van het stuk is 'Alice!'. Heel goed, geen 'Wonderland' of 'Spiegelland' erbij; het verhaal dat we te zien krijgen is ook een verstrengeling van scènes uit beide boeken. Tiedeldom en Tiedeldie zijn de 'dragers' van het verhaal. Zij krijgen ruzie om de ratel die kapot gegaan is. Alice doet haar intrede, ze valt als het ware hun wereld binnen; ze bestaat dankzij de verbeelding. (Waar blijf jij als de Zwarte Koning —die van jou lijkt te dromen— wakker wordt??). Dom en Die hebben haar nodig en het Witte Konijn is nergens te vinden — we denken niet eens meer aan hem. Wel golven we mee in het lied van de Walrus en de Timmerman: prachtige muziek! Wel ontmoeten we de Mug (als een van de Spiegelinsekten), de Muis (in een kast en zonder zijn 'tale') en de Rups: 'Explain yourself' (door de schrijfster, Barbara Lombaers, van Reedijk en Kossmann overgenomen met 'Verklaar je nader'...?). 'Explain yourself!' Geen wonder dat in zulke scènes de essentie van Carrolls verhalen naar voren komt.

In de Zwarte Koningin uit 'Spiegelland' herken je meteen de Hertogin uit 'Wonderland'. De Koningin uit 'Wonderland' komt daarentegen niet voor. 'Wees streng voor uwen kleinen zoon' wordt prachtig gezongen... Alice ontdoet zich van de in een big veranderde baby, de Cheshire Cat vertelt de 'Wauwelwok' aan Alice in haar droom... wie ben ik, waar ben ik... de kat wijst de weg naar de Hoedenmaker —mèt de Haas, maar zonder Zevenslaper— waar ook niemand wijzer wordt. (Dit was trouwens de enige scène die naar ons idee beter kan.) Ook de Soepschildpad is grandioos en zingt prachtig. We moeten het stellen zonder Griffioen en Alice krijgt niet een uitnodiging voor de rechtszaak, maar voor het diner — als koningin. De Witte Koningin —het spel ermee, maar ook de pop zelf, is één van de hoogtepunten— weet hoe Alice heet en de drie koninginnen gaan aan tafel...

Gaan de beide spelers dan doen alsof ze een moraliserende dialoog houden over het belang van de fantasie? Zijn ze plotseling toch weer Tiedeldom en Tiedeldie? Vermoorden zij Alice? Wekken ze haar weer tot leven door hun fantasie? Ze mag in elk geval eindelijk in de schitterende tuin kijken...

Het is natuurlijk een keuze... er kunnen nog vele stukken uit Carrolls werk worden gedistilleerd. Er zijn grote ver-

Speeldata **Alice!**:

11 september Harderwijk (Catharijnenkapel)
25 september Zaandam (De Speeldoos)
2 oktober Tiel (De Agnietenhof)
15 oktober Arnhem (Schouwburg)
19 oktober Nijmegen (De Lindenberg)
9 november Amsterdam (De Meervaart)
20 november Amstelveen (Poppentheater)
27 november Amersfoort (De Lieve Vrouw)
10 december Apeldoorn (Orpheus)
17 december Velp (Kunsthuis 13)
18 december Amsterdam (De Krakeling)
18 januari Den Haag (Spuitheater)
25 januari Enschede (Twentsche Schouwburg)
17 februari Voorburg (De Tobbe)
22 februari Zwolle (Odeon)
22 april Woerden (Spot)
3 mei Heemstede ('t Oude Slot)

Buiten deze data staan ook nog diverse schoolvoorstellingen op het programma, die niet vrij toegankelijk zijn. Eventuele aanvullingen worden bekendgemaakt in volgende nummers.

schillen maar nergens wordt 'Wonderland' of 'Spiegelland' geweld aan gedaan; die verbeelding blijft onaangetast, is óók onaantastbaar 'echt' in deze voorstelling van onvoorstelbaar hoog niveau.

U kunt er nog naar toe... heerlijk, met al die andere kinderen. Wij zaten met een dikke honderd in het piepkleine 'Pardoes' in Arnhem. De gemiddelde leeftijd was 9 jaar en 11 maanden.

Franke en Jur Koksma

Alice! wordt gespeeld door *De Verbeelding uit Arnhem*. Tekst: *Barbara Lombaers*. Regie: *Ellen Sondaar, Barbara Lombaers*. Spelers: *Jeroen van den Berg, Jan Willem Bakker*. Kostuums: *Saskia Scholten*. Poppen: *Monique Fisscher, Jan Willem Bakker, Jeroen van den Berg*. Decor: *Timo Raaymakers*. Composities voor stem en zang: *Wilbert Friederichs*. Affiche en programma: *Peter van de Pol*. Techniek: *Frans Jaspers*. Produktie: *Olga van Hoorn*. Boekingen: 085-458155.

Velvets Schwarzes Theater, een oorspronkelijk uit Tsjechoslowakije afkomstig gezelschap, heeft tegenwoordig Wiesbaden als thuisbasis. 'Alice im Wunderland', gespeeld door o.a. Bedrich Hanys en Dana Bufkova (met een Nederlandstalige geluidsband), is volgend seizoen helaas niet meer te zien. Franke Koksma beschrijft de voorstelling die hij in Wageningen bezocht.

Velvets Schwarzes Theater

In de 'Junushof' te Wageningen zette op 9 april het 'Velvets Schwarzes Theater' ook een Alice op de planken, door Hummelinck Stuurman Theaterbureau aangekondigd met: 'Velvets Schwarzes Theater baseert deze voorstelling op Lewis Carolls (sic) Alice in Wonderland. Alice is een opgroeiend meisje dat door een aangekleed wit konijn wordt meegenomen naar een droomwereld. Ze krijgt de macht groot en klein te worden, waardoor ze een aantal fantastische avonturen met nog wonderbaarlijker dieren beleeft. Uiteindelijk belandt ze in het land van de Koningin der kaarten, een wezen dat iedereen naar willekeur het hoofd wil afhakken. Op het beslissende moment ontwaakt Alice uit haar droom.'

Een heel andere verbeelding dan in Arnhem! Maar wel een echte *kinder*voorstelling die niet door spanning in het verhaal kan boeien. Wel door het schouwspel zelf. Een serie uiterst inventieve truuks vergezelt een soort vertelpantomime. Alice, afwisselend een meisje fan vlees en bloed of een pop van wisselend formaat valt prachtig de schouwburg binnen, lichteffekten, geluidseffekten, projektie van verschillende dekors en soms zelfs personages, leveren een bont spektakel. De 'pool of tears' is heel bijzonder, maar wie is die grote vogel in het voortreffelijk marionettenspel? Is het de Dodo? Wie is de beer?... Met Lewis Carroll kun je alle kanten op... Wie kan me vertellen op welk stukje grond in 'Wonderland' of 'Spiegelland' aardappelen gerooid worden? En winterwortels?

Maar ja, het is een kindervoorstelling en zij krijgen waar voor hun geld. Akrobatiek, prachtige scènes met de Rups en de Duif. De rook van de Rups, het groeien en krimpen, allemaal technische hoogstandjes.

Is de scène met Tiedeldom en Tiedeldie —wat doen zij opeens in Wonderland?— wel leuk voor de kinderen? Ze reageren amper. De 'Mad Tea-Party' daarentegen is heel goed en het woordspel en de bizarre kommunikatie komen prima over bij de vaders en moeders! De rozen, de kaarten, de koning en de koningin, de rechtszaal... allemaal prachtige plaatjes, een boeiend en kleurrijk kijkspel met machtige vondsten.

Maar, nergens meeslepend voor de 'grote mensen' door een diepere verhaallijn. Maar, eerlijk is eerlijk, dat was ook niet de bedoeling.

Franke Koksma

Alice in Wonderland werd gespeeld door *Velvets Schwarzes Theater* uit Wiesbaden, vertegenwoordigd door Hummelinck Stuurman Theaterbureau, Amsterdam.

Speeldozen & kaleidoscopen

In 1911 werden door *Harry Theaker* zestien van John Tenniels Alice-illustraties (8 'Wonderland' en 8 'Spiegelland') in aquarel ingekleurd. Waarschijnlijk gebeurde dit met toestemming van de tekenaar (Tenniel overleed in 1914), maar de rechten van deze tekeningen berusten tegenwoordig bij uitgeverij Macmillan.

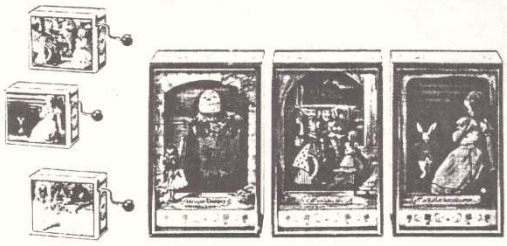

Deze gebruikt ze niet alleen voor boekuitgaven (ze zijn bijvoorbeeld te vinden in de nieuwste Nederlandse uitgave van Van Goor) maar ook voor prentbriefkaarten en allerlei andere produkten (in licentie). Zo heeft de Japanse firma *Sankyo*, producent van muziekdozen en kaleidoscopen, sinds kort ook een *'Alice in Wonderland-collection'* met vier van deze tekeningen: White Rabbit, Cheshire Cat, Queen of Hearts, en Humpty Dumpty. De kleine (handdraai-) muziekdoosjes kosten ca. *f* 19,95, middelgrote speeldozen *f* 69,95, grote speeldozen *f* 99,95, kleine kaleidoscopen *f* 9,95 en grote *f* 14,95. De prijzen kunnen per winkel verschillen, aangezien elke verkoper z'n eigen winstmarge bepaalt. De melodietjes die de muziekdozen spelen hebben overigens niets te maken met Alice. Er is keuze uit 'Candy Man', 'Hey Jude', 'Greensleeves', 'Zip-a-dee-doo-dah', 'Send in the clowns' en de 'Internationale' en meer. De kaleidoscopen zijn extra leuk omdat bij de gekleurde fragmenten in de koker ook een stukje zit met de contouren van Alice.

Sankyo Shoji Co., Ltd. wordt in Nederland vertegenwoordigd door Harlekijn Import BV in Nieuw Millingen / Uddel en in België door Gabrielle Lowe SPRL in Rotheux-Rimiere.

De strip-verschijningen van Alice & Co.

Behalve honderden verschillende illustratoren uit de hele wereld hebben zich ook diverse striptekenaars gewaagd aan een bewerking van de avonturen van Alice.

Dit artikel wil een overzicht bieden van zoveel mogelijk stripverhalen waarin Alice of andere Wonderland- of Spiegelland-personages voorkomen. Voor zover mij bekend bestaat er geen *integrale* stripbewerking van 'De avonturen van Alice'. Evenals de filmmaker stuit ook de stripauteur bij het visualiseren van de teksten op onoverkomelijke problemen, die hem dwingen òf het verhaal sterk in te korten, of veel tekst te gebruiken. Net als veel tekstbewerkingen zijn ook veel stripversies niet met de meest oprechte bedoelingen gemaakt, en zelfs als de bewerker wel probeerde het oorspronkelijke verhaal te volgen is het resultaat vaak niet erg bevredigend. Je zou je kunnen afvragen of Carrolls teksten zich wel lenen voor visualisering, vooral omdat er zo'n sterke nadruk ligt op dialogen en taalspelletjes.

Laten we echter beginnen met een overzicht van de 'serieuze' stripbewerkingen van 'Alice'.

Alex A. Blum

De oudste stripbewerking van Alice in Wonderland is waarschijnlijk die in de reeks *Classics Illustrated*. In 1948 verscheen 'Alice in Wonderland', bewerkt en geïllustreerd door **Alex A. Blum** als deeltje 48 in de Amerikaanse reeks. In 1956 verscheen de vertaling als eerste deel in de Nederlandse 'comic'-reeks *Illustrated Classics*. De tekeningen in deze bewerking zijn gekopieerd van Tenniel. Ze lijken niet onaardig, maar blijken bij nadere beschouwing erg statisch en expressieloos. De lijn der gebeurtenissen wordt globaal gevolgd, maar de teksten zijn fragmentarisch en woordspelingen worden vaak verkeerd geïnterpreteerd. Sommige fouten zijn wellicht te wijten aan een slordige vertaling, maar het geheel geeft toch blijk van een desinteresse die in tegenspraak is met de didaktische prententies van de reeks.

Alice in Wonderland, Alex A. Blum, Illustrated Classics 1, uitg. Classics International.

Alice in Spiegelland, getekend (en bewerkt?) door **Jennifer H. Robinson** verscheen in 1965 als Illustrated Classic 143. In dit deel (waarvan, hoewel er een vertaler wordt genoemd, geen Amerikaanse uitgave bestaat) is met iets meer succes geprobeerd het verhaal te volgen, wat wel een grote hoeveelheid tekst tot gevolg heeft. De tekeningen zien er echter veel slordiger uit en sluiten ook lang niet altijd goed aan op de tekst.

Alice in Spiegelland, Jennifer H. Robinson, Illustrated Classics 143, uitg. Classics Nederland.

Jennifer H. Robinson

De Alice van **Walt Disney** is tegenwoordig misschien wel bekender dan die van John Tenniel. In 1953 verscheen bij de Geïllustreerde Pers een stripboekje dat niet zo zeer Lewis Carrolls verhaal volgt, als wel het verhaal van de Disney-tekenfilmversie uit 1951, die meteen een standaard zette. Met name het optreden

Disney

van Tweedledum en Tweedledee (die eigenlijk in Spiegelland thuis horen) en de verandering van de 'Mad Tea-party' in een 'Un-birthday Party' (terwijl unbirthdays bij Carroll pas in het tweede boek —bij Humpty Dumpty— ter sprake komen) blijken ook in veel andere bewerkingen terug te komen. De Alice-strips die uit de Disney-studio's komen zijn inmiddels al niet meer te tellen. Veel

Disney

varianten zijn niet meer dan moralistisch getinte verhaalscénes waarin kinderen bijvoorbeeld met bepaalde gebruiken bekend worden gemaakt. Hierbij wordt dan wel gebruik gemaakt van de (uit de film) bekende Wonderland-figuren, maar de verhaaltjes hebben nauwelijks meer iets te maken met de oorspronkelijke versie. Voorbeelden zijn te vinden in o.a. het blad *Disneyland*, 1972 tot 1974 uitgegeven door Oberon, het gelijknamige blad dat sinds 1992 verschijnt bij Big Balloon en in *Donald Duck* (1976). Het *Donald Duck Groot Vakantieboek* uit 1978 bevat het 16 pagina's tellend verhaal 'Alice en het Onjaardagsfeest', waarin enkele scènes van het verhaal worden gekombineerd met spelletjes en puzzels.

Walt Disney's Alice in Wonderland: Disney Studio's, uitg. Geïllustreerde Pers, 1953.
Alice in Wonderland: Disney Studio's, in: Donald Duck 16-21, 1976, uitg. Oberon.

In het jongensblad *Arend* verschenen in 1959 en 1960 Alice in Wonderland en in Spiegelland als ondertekst-strip (met plaatjes en tekst gescheiden). *Arend* was de Nederlandse editie van het Engelse blad *Eagle*, waarin deze strips oorspronkelijk verschenen. De tekst volgt het origineel getrouw, de gewassen inkttekeningen (7 plaatjes per aflevering) zijn van redelijke kwaliteit, hoewel de anonieme auteur af en toe tot vreemde

uit: Eagle

6. Next came the Royal Children. There were ten of them. The little dears came jumping along hand in hand. They were all covered with hearts. After them came the guests, who were mostly Kings and Queens. And Alice saw the White Rabbit again.

interpretaties komt waar hij het voorbeeld van Tenniel niet kon volgen.

Alice in Wonderland, in: Arend jrg. 4 nrs. 17-37, 1959. Alice in Spiegelland, in: Arend jrg. 5 nrs. 12-39, 1959-'60, uitg. Bureau Jeugdblad Arend.

Een andere ondertekst-strip, dit keer in kleur, verscheen in 1970 in het kinderblad *Sprookjesland*. Deze publikatie van de, in eigen land beroemde, Spaanse illustrator **Jesus Blasco** is zonder twijfel één van de mooiste bewerkingen, ondanks het feit dat hij tot 44 pagina's beperkt is. Realistische tekeningen op groot formaat, en prachtig ingekleurd.

Alice in Wonderland, Jesus Blasco, in: Sprookjesland 1970 nrs. 9-17 en 1971 nrs. 1-2, uitg. Ned. Rotogravure Mij.

Het flutboekje dat in 1968 onder de titel 'Alice in Wonderland' verscheen bij uitgeverij Nooitgedacht is het ergste wangedrocht dat je je kunt voorstellen.

De anonieme Spaanse auteur heeft ooit (lang, lang geleden) het verhaal gehoord en vertelt het nu in 10 minuten op geheel eigen wijze na, naar believen zelf verder fantaserend (vier zwarte katers die een zak met geld verdelen, Alice die een berg aardappels moet schillen, etc.). Deze 30 strippagina's zijn het papier niet waard waarop ze gedrukt zijn.

Alice in Wonderland, Kollektie Cuento-Color, uitg. Nooitgedacht, 1968.

Een 'echt' stripboek is *Alice in Wonderland* van uitgeverij Lombard / Helmond. Deze 44 pagina's tellende strip werd getekend door **Daluc**, een gezamenlijk psudoniem van Dany ('Roze

'Cuento Color'

Daluc & Turbo

Raf

Jesus Blasco

6. „Iedereen krijgt een prijs!" De dieren holden naar Alice en riepen: „Prijzen! Prijzen!" Alice stak haar hand in haar zak en haalde er een doos met zuurtjes uit. Er was precies voor elk dier een zuurtje.

Bottel)' en Dupa ('Dommel') en **Turbo**, gezamenlijk pseudoniem van Turk en De Groot ('Robin Hoed') op scenario van **Greg** ('Olivier Blunder'). Vijf grote namen in de stripwereld, maar met Alice kunnen zij geen van allen overweg. Het opmerkelijkste is misschien nog dat hetverhaal begint met het boottochtje: *'4 juli 1862. Mijn naam is Dogson. Ik herinner me nog heel goed die middag toen ik voor het eerst tijdens onze picknick iets over de vreemde avonturen van Alice verteld heb...'* Alice valt in slaap en wordt veel kleiner en in andere kleren wakker, waarna ze het konijn ziet en het verhaal een aanvang neemt. De figuren zijn semi-realistisch getekend, Alice is vlak en karakterloos (en ziet er veel te oud uit, als een lolita met pruillipjes). De bewoners van Wonderland (waartoe ook Tweedledum en Tweedledee blijken te behoren) zijn onbeschoft en agressief, maar zonder de absurde logica die ze in het origineel zo grappig maakt. Overigens komen er dit boek bijna geen beschijvende teksten voor, alleen balloons. Geen moment verleidt dit ongeïnspireerde verhaal je tot zelfs maar

een glimlach. Niet verwonderlijk dat de auteurs onder pseudoniem werkten.
Alice in Wonderland, Daluc, Turbo & Greg, uitg. Lombard / Helmond, 1973.

De Alice in Wonderland in de reeks *Beroemde Sprookjes in Beeld*, getekend door **Raf** (nog zo'n Spaanse tekenaar), beslaat slechts 30 pagina's, maar stemt heel wat vrolijker. De ronde karikaturale stijl in heldere kleuren is duidelijk op kinderen gericht, maar het verhaal is tamelijk konsekwent ingekort en houdt z'n absurde, anarchistische karakter.
Alice in Wonderland, Raf, Beroemde sprookjes in beeld, 1978.

Een andere typische kinder-versie is die van de Fransman **Albert Rué**, die in de bladen *Donald Duck* en *Okki* verscheen (in verschillende vertalingen en inkleuringen, overigens). Deze 32 strippagina's zijn weer wat serieuzer. De Duck-versie heeft meer tekst en een subtieler taalgebruik dan de uiterst simpele tekstjes in Okki. Afgezien van de vervanging van de 'verkiezingsrace' door het verhaal van de soepschildpad, de toevoeging van pratende bloemen en het ontbreken van de hertogin (de kat is er wel, hoewel niet op het croquetveld) zijn de belangrijkste scènes aanwezig.
Alice in Wonderland, Albert Rué, in: Donald Duck, nrs. 11-26, 1969, uitg. Geïllustreerde Pers, en in: Okki, nrs. 16-31, 1980, uitg. Malmberg.

Albert Rué

Alice in Wonderland, uitg. Hemma, 1978.

'Hemma'

Alweer een onbekende Spaanse tekenaar tekende in een realistische stijl 29 kleurenpagina's vol voor de uitgave van Hemma uit 1978. De bewerking is zeer onevenwichtig, Alice zit op de helft van het boek nog vast in het huis van het Witte Konijn. Onder meer Hertogin, Tuinlieden en Soepschildpad komen in het hele verhaal niet voor. De tekeningen zijn redelijk, de teksten zijn matig tot slecht (zoals wanneer de 'Witte' Kat zegt: 'Ik jank als ik vrolijk ben en ik schaterlach als ik bedroefd ben.')

Tot zover de Nederlandstalige uitgaven. Bij de Belgische uitgeverij Dargaud verscheen in 1983 de Franstalige uitgave *Alice au pays des Merveilles* in de reeks 'L'Archer Vert'. Dit boek bevat de komplete (in het Frans vertaalde) tekst, waarvan af en toe gedeeltes vervangen zijn door een stukje stripverhaal. De realistische zwartwit-tekeningen van **Michel Blanc-Dumont** (bekend van de westernstrip 'Jonathan Cartland') zijn van hoge kwaliteit.
Alice au pays des Merveilles, Michel Blanc-Dumont, uitg. Dargaud, 1983

Michel Blanc-Dumont

Dat er heel wat Spaanse Alice-strips zijn getekend is alleen al duidelijk uit de eerder genoemde vertalingen. In Spanje zelf zijn er uiteraard meer te vinden, bijvoorbeeld *Alicia en el pais de las maravillas* van **Alberto Solsona-Jan**. Deze bekwame tekenaar (waarvan er zo veel zijn in Spanje) geeft in 15 pagina's een mooi voorbeeld hoe je het verhaal op integere wijze kunt inkorten.
Alicia en el pais de las maravillas, door Alberto Solsona-Jan, uitg. Editorial Bruguera, Barcelona, 1985, Spaanstalig.

Alberto Solsona-Jan

Después de andar un rato, encontró a un gusano, que sentado sobre una seta, fumaba en pipa. «¡ Hola, Alicia !», la saludó. «¡Vaya, otro que me conoce !», pensó la niña muy sorprendida.

Lela Dowling tekende *Alice* in 1987 voor het Amerikaanse comic-tijdschrift *The Dreamery*. **Chris Weiman** maakte hiervoor de getrouwe tekstbewerking. De semi-realistische gewassen inkttekeningen zijn zeer verzorgd (hoewel soms wat erg 'strip-achtig') en Carrolls verhaal wordt uitgebreid in beeld gebracht. Slechts enkele scènes zijn verval-

Lela Dowling

len, zoals het verhaal van de Muis *('But the Mouse's Tale is my best scene!' - 'Buy the book.')*. Veel dialogen zijn in een groot aantal plaatjes (bijna filmisch) in beeld gebracht en dat geldt ook voor de Kreeftenquadrille, waar twee pagina's voor worden uitgetrokken. Het totaal telt dan ook 102 pagina's, verdeeld over 6 nummers van het blad. Bovendien hebben 4 nummers een prachtige kleurenvoorplaat!

Alice, Lela Dowling & Chris Weiman, in: The Dreamery nrs. 2-7, uitg. Eclipse Comics 1987, Engelstalig.

In 1990 startte uitgeverij *First* in Amerika een ambitieuze nieuwe reeks *Classics Illustrated*. Bekende comic-auteurs werd gevraagd hun favoriete boek(en) te verstrippen. Als derde deeltje verscheen *Through the looking-Glass*, bewerkt en geïllustreerd door **Kyle Baker**. Baker koos voor een soort ondertekst-strip die de teksten van Carroll intakt laat. De verhaalscènes zijn zorgvuldig in beeld gebracht (bij dialogen filmisch, in een groot aantal kleine plaatjes), maar de ongebruikelijke, hoekige, kunstzinnige stijl van de kleurentekeningen zal weinig stripliefhebbers bekoren. Naar het einde toe lijkt de tekenaar de interesse te verliezen en worden de plaatjes steeds slordiger. Deze reeks had overigens niet het succes dat men ervan verwachtte en werd stopgezet.

Kyle Baker

It's very pretty, but hard to understand! It seems to fill my head with ideas—only I don't exactly know what they are! However, somebody killed something: that's clear, at any rate--

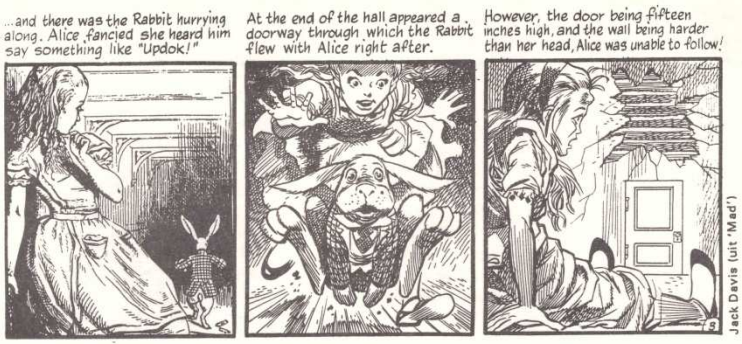

Jack Davis (uit 'Mad')

Through the Looking-Glass, Kyle Baker, Classics Illustrated nr. 3, uitg. Berkley / First Publishing, 1990.

En dan zijn we nu aangekomen bij de parodieën. Het belangrijke Amerikaanse satirische stripblad, *Mad*, publiceerde al in haar eerste jaargang, in 1954, een Alice-parodie. Tekenaar **Jack Davis** kombineert Wonderland met Spiegelland én de tekeningen van Tenniel met zijn eigen plaatjes. De humor is niet erg subtiel (Alice die te pletter valt in het konijnenhol, Alice die door de spiegel breekt, het Konijn dat Bugs Bunny blijkt te heten) en Alice blijkt het einde (waar ze alles gedroomd blijkt te hebben) toch wel erg banaal te vinden.

Alice in Wonderland!, Jack Davis, in: Mad Vol. 1 No. 18, uitg. EC, 1954.

Who Stole the Tarts van **Walt Kelly** is van een heel ander kaliber. De Amerikaan Kelly is beroemd door zijn satirische dierenstrip *Pogo*. In 1954 gebruikte hij —vrijwel integraal— de tekst van hoofstuk 11 en 12 van Alice in Wonderland voor een stripversie met Pogo (verkleed in jurk en pruik) als Alice en andere figuren uit de strip in de overige rollen. In deze vorm blijkt de tekst (zonder dat er een woord aan veranderd is) een subtiele satire van de algehele paranoia tijdens senator McCarthy's heksenjacht op communisten.

Who stole the tarts, Walt Kelly, 1954.

Walt Kelly (Who Stole the Tarts)

"All right, so far," said the King, and he went on muttering over the verses to himself: *"We know it to be true'— that's the jury, of course—I gave her one, they gave him two'—why, that must be what he did with the tarts, you know—"*

De Franse stripauteur **Marcel Gotlib**, bekend van anarchistische strips als 'Waanzin Waanzuit', 'Koos Voos' en 'Hamster Joviaal', tekende *Barbaralice*. In deze parodie (zwartwit) verandert Alice al snel (door een spiegel) in de pop-art science fiction-stripheldin *Barbarella* (misschien beter bekend van de film met Jane Fonda). Die heeft vervolgens seks met de Walrus, de Timmerman en de 'Sexistische Cyperse Kat'. Ze ontmoet Groucho Marx als Gekke Hoedenmaker, duikt ook met hem het bed in, heeft op weg naar de rechtbank een vluggertje met het gehaaste Konijn, wordt aangeklaagd door Lewis Carroll (!) en veroordeeld tot de 'sletten-pletter', komt daarna terecht in de armen van de Harten-Koningin, wordt gered door een blinde engel en door hem weer teruggebracht naar huis waar ze weer een klein meisje is. In wanhoop breekt ze door de spiegel en door de muur erachter om op pagina 16 weer onder dezelfde boom te eindigen waar het verhaal begon. Geen enkel respekt, maar wat kun je anders verwachten van Gotlib.

Barbaralice, Marcel Gotlib, in: Rhaa Lovely nr. 6-8, uitg. Yendor, 1983.

Marcel Gotlib (Barbaralice)

Richard Corben ('Den') tekende de zwartwit strip *Alice in Zondeland* voor een obscure Amerikaanse comic. In Nederland verscheen het in 1980 in 'Elf gruwelijke verhalen'. Alice heeft een nachtmerrie waarin zij een konijn een hol in volgt om vervolgens door een grote groep bloeddorstige konijnen overvallen te worden. Gelukkig volgt het einde al op pagina 3.

Alice in Zondeland, Richard Corben, in album: Elf gruwelijke verhalen, uitg. Semic, 1980.

Richard Corben (Alice in Zondeland)

In 1976 presenteerde de Amerikaanse comic-auteur **Wallace Wood** ('Doortje Stoot') met *Vlijtig Liesje in Wonderland* een heel wat vrolijker kijk op Wonderland. Een rondborstige Alice loopt 16 pagina's lang naakt rond en wordt van alle kanten betast, afgelikt en besprongen. Het Konijn, de Hoedenmaker, de 'Kuttekat', 'Piemeldik en Piemeldun', Humpty Dumpty, de Witte Ridder, de Walrus en de Timmerman, ze zijn allemaal even geil. Zelfs de gedichten zijn schuin. Misschien wat eentonig, maar in elk geval zeer konsekwent en met meer humor dan andere seks-'parodieën' in beeld gebracht!

Vlijtig Liesje in Wonderland, Wallace Wood, in album: Wallace Wood en het Sprookjesbos, uitg. Centripress, 1980.

De Fransman **Riverstone** tekende in 1985 op scenario van **Mandryka** een meer uitgebreide seks-parodie op *Alice*. Een zeer wulpse (en uiteraard geheel ontklede) Alice wordt (in realistische tekenstijl) in alle mogelijke expliciete standjes getoond terwijl ze in Wonderland verzeild raakt. Veel scénes zijn anders dan Carroll ze beschreef, zoals de verkiezingsrace, die hier uitmondt in een gevecht tussen de dinosaurussen (!). Veel dieren hebben een menselijke gestalte (op zich een interesante omkering). Na 46 pagina's is ze nog niet op de helft van het avontuur. Het vervolg is (gelukkig) tot op heden niet verschenen.

Alice, Riverstone & Mandryka, uitg. Dargaud, 1985, Franstalig.

Riverstone (Alice)

Bij uitgeverij Loempia verscheen in 1989 *Alice* van **Ruvanti**. Het heroïnehoertje Alice gaat op een 'trip' naar een Wonderland. Naakt, uiteraard, en tot alles bereid. Als de koningin haar laat onthoofden blijkt ze (op pagina 44) gestorven te zijn aan een overdosis.

Alice, Ruvanti, Follies Plus, uitg. Loempia, 1989.

Wallace Wood (Vlijtig Liesje in Wonderland)

Behalve serieuze en minder serieuze, minder of meer volledige bewerkingen van Alice doen zij en andere personages uit Wonderland en Spiegelland ook aan 'gastoptredens'. In het vorige nummer van de WONDERLAND-SPIEGEL is een recent voorbeeld te vinden.

In de aflevering van 3 oktober 1962 van de Amerikaanse krantestrip *Sam's Strip* van **Gerald Dumas** en **Mort Walker** ('Flippie Flink') verdwaalden Sam en zijn vriend en kwamen per ongeluk uit in Wonderland.

Sam's Strip, Gerald Dumas & Mort Walker, herdrukt in: Stripschrift nr. 155, 1982.

Dumas (Sam's Strip)

Dick Matena (2005)

Als laatste is er dan nog de Engelsman **Dave McKean** die met het Batman-avontuur *Arkham Asylum* (op scenario van **Grant Morrison**) zijn fortuin maakte. In dit boek (dat overigens ook opent met een Carroll-citaat) komt Batman in Arkhams gekkenhuis o.a. de Mad Hatter tegen, zittend op een paddestoel en een waterpijp rokend.

Arkham Asylum, Dave McKean & Grant Morrison, uitg. DC, 1989.

Het 9 pagina's tellende zwartwit verhaal *2005* van **Dick Matena** is een vreemde, futuristische ogende episode waarin Alice, op zoek naar haar konijn, onder anderen een straatfotograaf tegenkomt, in wie zij 'oom Charles' herkent.

2005, Dick Matena, in album: Amen, uitg. Yendor, 1980.

De science-fictionstrip *Storm*, getekend door **Don Lawrence** is een van de succesvolste series in Nederland, met name sinds tekstschrijver **Martin Lodewijk** de scenario's verzorgt. In *De levende planeet*, het zesde deel van de 'Kronieken van Pandarve' (deel 15 in de reeks Storm), blijkt dat de planeet waar Storm en zijn vrienden hun avonturen beleven een superintelligente levensvorm is. Pandarve manifesteert zichzelf in allerlei vormen en transformeert zich speciaal voor Storm in 'Alice'. Ook de 'Cyperse Kater' duikt heel even op om advies te geven. Pandarve houdt wel van spelletjes, zo blijkt in deel 20, *De Van Neumann-machine*, als het 'Witte Konijn' Storm naar een westernsaloon (!) voert om 'koningin' Pandarve (in de vorm van Marlene Dietrich) te ontmoeten. Alice is ook aanwezig en in de saloon-pianist kunnen we Lewis Carroll zelf herkennen. Dit is het laatste optreden van Alice, aangezien ze zich niet lang daarna opoffert om de voortstuwing van Storms ruimteschip te garanderen.

Storm 15: De levende planeet en Storm 20: De Von Neumann-machine, Lawrence & Lodewijk, uitg. Big Balloon, 1993.

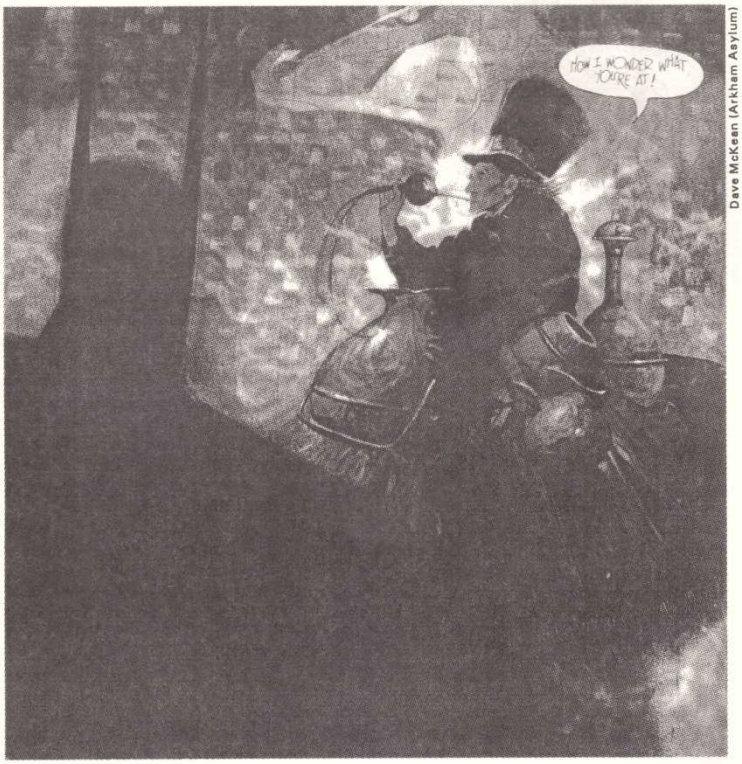

Dave McKean (Arkham Asylum)

Don Lawrence (Storm 15)

Don Lawrence (Storm 20)

Tot slot mogen we stripauteur en Carroll-kenner **Evert Geradts** (o.a. *Jan Zeiloor* en *De Alsjemaar-bekend-band*) niet vergeten. Van zijn hand is geen Alice-strip bekend, maar hij heeft wel *De jacht op de Strok* (uitg. Drukwerk, 1978), vertaald en geïllustreerd.

Dit overzicht kan natuurlijk niet volledig zijn. Er zijn ongetwijfeld nog tientallen andere stripversies van (scènes uit) de Alice-boeken. Hoewel er maar een paar Alice-strips zijn die geslaagd genoemd mogen worden blijft de aantrekkingskracht van Carrolls heldin voor dit medium opmerkelijk.

Lezers die meer interessante voorbeelden kennen worden hierbij opgeroepen om te schrijven. Aanvullingen zullen worden geplaatst in volgende nummers van de WONDERLAND-SPIEGEL.

Alice in 't Buitenland

De zomervakantie is er weer. En de echte verzamelaar kan het natuurlijk niet nalaten om, als hij of zij tóch in het buitenland is, een paar boekwinkels te bezoeken in de hoop er een bijzondere Alice-uitgave te vinden. Een paar tips (uit eigen ervaring) van de samensteller van dit blad.

Alicia en España

Spanje is niet alleen het land van Don Quichot. Het is een land vol illustratoren en het mag dan ook niet verwonderlijk heten dat er ook heel wat Alice-uitgaven verschenen zijn. Meestal zijn dat bewerkingen voor kinderen, in goedkope

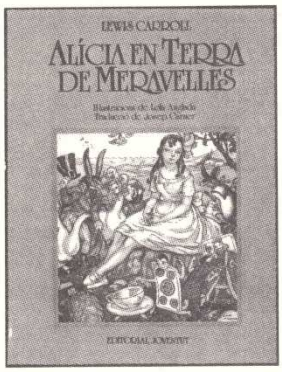

uitgaafjes die je alleen nog maar tweedehands vindt, maar er zijn ook enkele serieuze uitgaven.

De mooiste uitgave van dit moment is zonder meer *Alicia en el País de las Maravillas* van Editorial Juventud (Barcelona). De nieuwste editie (uit 1992, oorspronkelijke uitgave 1971) vermeldt niet hoe oud de illustraties van *Lola Anglada* zijn, maar ze zien er erg klassiek uit. Er bestaat overigens een identieke uitgave in het Catalaans, getiteld *Alícia en Terra de Meravelles*, in een vertaling van de dichter Josep Carner uit 1927 (!). Beide edities hebben 4 grote kleurenprenten en een kleurentekening op de voorkant, alsmede in de marge 4 wisselende (zalmrose gedrukte) illustraties. De Spaanse uitgave telt 37 zwartwit-illustraties (waarvan er 3 niet in de Catalaanse staan) en de Catalaanse uitgave heeft 35 zwartwit-illustraties (waarvan er 1 niet in de Spaanse staat). De boeken zijn gebonden in bordeauxrood linnen met goudbestempeling en stofomslag en kosten 1850 peseta's (ca. *f* 27,50). In dezelfde reeks verscheen ook *En el mundo del espejo* ('Through the Looking-Glass' in het Spaans), met de tekeningen van Tenniel.

Alicia en el País de las Maravillas: uitg. Editorial Juventud, 1992. 19 x 25 cm. 152 pag. gebonden met stofomslag. 1850 pts. ISBN: 84-261-0267-0.

Alícia en Terra de Meravelles: uitg. Editorial Juventut. 19 x 25 cm. 144 pag. gebonden met stofomslag. 1850 pts. ISBN: 84-261-5664-9.

Ediciones Auriga (Madrid) heeft de twee Alice-boeken uitgebracht in haar jeugdreeks *Nuevo Auriga*. *Alicia en el país de las maravillas* is deel 2 en *A través del espejo* is deel 85. Boeken uit deze reeks kosten slechts 770 pts. (ruim een tientje) en de beide Alice-deeltjes hebben een kleuren-voorkant en respektievelijk 6 en 8 zwartwit-illustraties (gewassen inkttekeningen) van *José M.ª Miralles* en *Ramón de la Fuente*.

Alicia en el país de las maravillas: uitg. Ediciones Auriga. 17,5 x 20,5 cm. 140 pag. garenloos gebonden. 770 pts. ISBN: 84-7281-081-X.

A través del espejo: uitg. Ediciones Auriga. 17,5 x 20,5 cm. 124 pag. gebonden. 770 pts. ISBN: 84-7281-058-5.

En wie toevallig op zondag in Barcelona is moet vooral gaan kijken op de grote boekenmarkt rond de *Mercat de Sant Antoni*. Elke zondag staan er van 10 tot 14 uur tientallen kraampjes met tweedehands boeken en vooral hier moet je wezen voor de meer obscure Alice-uitgaafjes.

Alice in England

Dé bedevaartplaats voor de echte Alicedevoot is natuurlijk **Oxford**. Wie in de buurt is mag wel een paar dagen uittrekken om de sfeer te proeven van het stadje waar Alice 132 jaar geleden voor het eerst een konijnehol in dook.

Bij de meeste boekwinkels en souvenirwinkeltjes is *Alice's Adventures in Oxford* verkrijgbaar. Dit zeer informatieve —full colour— *guidebook* (32 pagina's voor £ 1.95) is samengesteld door Mavis Batey en geeft een beschrijving van het leven van Lewis Carroll en Alice Liddell en de achtergronden van de Alice-boeken. De gids is ruim geïllustreerd en geeft veel verwijzingen naar Carrolliaanse bezienswaardigheden in Oxford en omstreken. Verplichte lektuur voor wie zichzelf achteraf niet wil verwijten dat hij of zij de interessantste dingen heeft verzuimd.

Wie even rondloopt in Oxford krijgt al gauw de indruk dat de stad uitsluitend bestaat uit *colleges*. Van deze colleges, die tegenwoordig functioneren als faculteiten van de universiteit, zijn er dertig en veel ervan zijn (tegen betaling of gratis) open voor publiek. En wie nog niet dacht dat-ie in een écht Wonder- of Spiegelland verzeild was geraakt (met al dat verkeer dat links rijdt), moet maar een bij zo'n college binnenlopen. Grote gebouwen, tuinen en 'quadrangles' (vierkante binnenplaatsen met gazons), maar ook lange gangen en deuren met bordjes *'Private'*. Net als Alice mag je de interessantste gedeeltes niet binnen. Het grootste —hoewel niet het mooiste of minst saaie— college is *Christ Church*, waar Charles Dodgson woonde, studeerde en doceerde, en waar natuurlijk ook Alice, als dochter van *Dean* Liddell, woonde. Christ Church is open voor bezoekers (entree £ 2.50), al mag je ook hier lang niet overal komen. Er is ook een souvenir-winkeltje. Kijk even of ze hier het informatieve boekje *Alice and Lewis Carroll* uit de reeks *Oxford Town Trail* (£ 1.50) nog hebben.

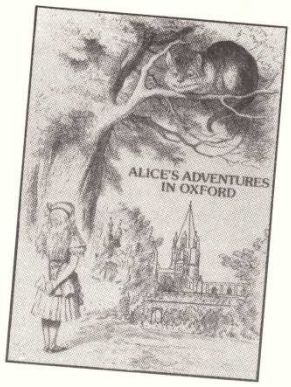

Tegenover Christ Church, aan de overkant van St. Aldates, vind je *Alice's Shop* (ook op zondag open). Het kruidenierswinkeltje waar Alice *barley sugar* kocht, en dat model stond voor de *Sheep Shop* in 'Through the Looking-Glass' is tegenwoordig een souvenirwinkeltje vol met Alice-artikelen. Theedoeken, poppen, beeldjes, boekjes, posters, schaakspellen, aardewerk, speldjes, vingerhoeden en wat dies meer zij. Voor het grootste deel lelijke toeristische troep, maar een paar leuke dingetjes zitten er ook wel tussen. Ze verkopen er overigens ook nog steeds staafjes 'barley sugar' (£ 0.75 per stuk).

Een absolute *must* is verder het *University Museum* (gratis toegankelijk, niet geopend op zondag), waar onder andere de laatste overblijfselen van de legendarische Dodo te zien zijn, onder het schilderij van John Savery dat Carroll (en Tenniel) inspireerde. De natuurhistorische kollektie van dit museum doet je ineens beseffen dat veel scènes en personages uit Carrolls boeken (zoals de dieren in de 'Caucus Race') niet zomaar de 'literaire bedenksels' zijn die ze, oppervlakkig gezien, lijken.

Wie wil weten hoe Alice zich de prachtige Wonderland-tuin zou hebben kunnen voorgesteld, moet als het mooi

weer is vooral naar de *Botanische tuinen* gaan (vrij toegankelijk en met mooie tropische plantenkassen). Aan de overkant van de straat, onder de Magdalen Bridge, kun je een roeibootje huren.

In en rond Oxford kun je fantastisch wandelen, maar als universiteitsstad is Oxford natuurlijk ook een echte boekenstad, waar zelfs veel boekhandels op zondag open zijn. Dat geldt niet voor de ruim 25 tweedehands boekwinkels en antiquariaten. Vraag om de gratis folder ('leaflet') *Antiquarian and Secondhand Booksellers in Oxford*.
De grootste boekhandel in Oxford is ongetwijfeld Blackwell. De hoofdvestiging op 48-51 Broad Street lijkt van de buitenkant op een klein winkeltje, maar blijkt binnen immens. Op de bovenste verdieping is het antiquariaat gevestigd. Ook *The Children's Bookshop* (eveneens in de Broad Street, geen tweedehands) is van Blackwell.

Na Carroll is Oxfords bekendste attraktie op boeken-gebied de *Bodleian Library*. Deze wereldberoemde bibliotheek (die onder andere de grote kinderboeken-collectie van het echtpaar Iona en Peter Opie huisvest) is jammer genoeg niet vrij toegankelijk, maar er worden wel rondleidingen gegeven.

In **Londen** zijn de meeste boekhandels en antiquariaten te vinden in Charing Cross Road en z'n zijstraten. Zo is net onder Leicester Square, op Cecil Court 16, *Marchpane* te vinden. Dit antiquariaat is gespecialiseerd in geïllustreerde en kinderboeken en heeft ook een plankvol met Alice-uitgaven (waaronder ook wat buitenlandse edities). Wie zich afvraagt hoe een winkel zo'n voorraad Alice-boeken kan houden: ze zijn erg duur (grofweg vanaf £ 20). Er zijn echter genoeg boekwinkeltjes en voor wie er de tijd voor neemt zijn koopjes niet ondenkbaar. Ook wie zich beperkt tot de gewone boekwinkels en de *discount*-winkels ('dumphallen') kan genoeg mooie uitgaven vinden die niet in Nederland verkrijgbaar zijn. Er zijn in elk geval —vlak bij elkaar— een paar hele grote boekhandels: *Foyle's*, *Waterstones*, *Books Etc.* en *Dillons*. Het loont de moeite overal binnen te lopen, aangezien de voorraad vaak sterk verschilt. Boeken van en over Carroll kunnen overigens op diverse plaatsen staan: onder *fiction*, *literature* of *children's fiction* en sommige uitgaafjes ook heel andere plaatsen (opletten, dus). Bij Foyle's (de grootste van de vier) is alles gerangschikt per uitgever, maar gelukkig is er ook een aparte 'Alice'-afdeling.

Tot slot is nog te vermelden dat sinds 1948 in het *British Museum* in Londen het originele manuscript van *Alice's Adventures Under Ground* te zien is.

Tot zover de tips. Wellicht zijn er lezers die na hun vakantie ook wat willen vertellen over het Alice-klimaat in andere landen (of steden). Stuur maar op, die verhalen, dan maken we van het volgende nummer misschien wel een special met vakantie-verslagen.

'Alice did not like shaking hands with either of the brothers first, for fear of hurting the other one's feelings...'
Through the Looking-glass

The Times

Het Britse dagblad *The Times* bevat zo af en toe wel eens wat interessants voor Carroll-liefhebbers. Hierbij afgedrukt drie voorbeelden van cartoons van de afgelopen maanden. Vaste cartoonist *Peter Brookes* maakt regelmatig variaties op Tenniels Alice-illustraties. Aangezien het vaak over de Britse politiek gaat is het niet altijd makkelijk de grap te snappen. *Richard Willson* maakte een cartoon die betrekking heeft op de belastingen. In een overzicht van buitenlandse cartoons plaatste The Times van 9 april bijgaande tekening van de befaamde Israelische cartonist *Ze'ev*, waarin Rabin en Arafat te herkennen zijn.

In de Times van 4 juni j.l. meldde de rubriek 'Collecting' dat *Henry Sandon*, de keramiek-expert van de 'Antiques Roadshow' (BBC 1) bijna 50 *Royal Worchester* dieren-miniatuurtjes uit zijn eigen kollektie ter veiling aanbood bij veilinghuis Phillips in London (op 8 juni). Daarbij was ook de hierbij afgebeelde set van 7 'Alice in Wonderland'-figuren. De miniaturen, in 1958 ontworpen door *Freda Doughty*, werden nooit volledig in produktie genomen, zodat bijvoorbeeld 'Father William' extreem zeldzaam is. Omdat ook de zes andere bijzonder zijn (het betreft hier door Freda Doughty zelf beschilderde prototypes) was de richtprijs voor de set hoog: £ 1500 - £ 1700. Het is niet bekend voor hoeveel ze verkocht zijn.

De Times van dinsdag 28 juni bevatte een aankondiging van de jaarlijkse *Antiquarian Bookfair* in Londen (Grosvenor House, Park Lane). Op de 35e editie van deze prestigieuze boekenbeurs, van 30 juni t/m 2 juli, boden maar liefst 86 antiquaren de zeldzaamste en belangrijkste boeken en manuscripten aan die ze in voorraad hadden. En misschien nog steeds hebben, want de prijzen liegen er ook niet om. Het allerduurste boek was werd aangeboden door de Newyorkse handelaar Justin G. Schiller. Het betrof een exemplaar van de legendarische eerste druk van 'Alice in Wonderland', die door Carroll en Tenniel werd afgekeurd vanwege de slechte reproduktie van de illustraties. Er bestaan —voor zover bekend— nog slechts 22 exemplaren van deze échte eerste druk en dít exemplaar bevat ook nog eens tien originele potloodschetsen van Tenniel. Het is ongetwijfeld het duurste gedrukte boek dat momenteel, waar ook ter wereld, te koop is. De prijs: 1,8 miljoen dollar!

Foto: Tony White